

Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi

ISSN: 1302-3543

Ekim/October 2022, 25 (50): 183-188

Temsiller: Vahdet-i Vücûd ve Sembolizm, Muhyiddin-i Rûmî'nin Dört Eseri; Temsil-i Nokta, Temsil-i Şeşer, Temsil-i Kâlîçe ve Daire-i Cihannuma**Burhanettin Gülaçar**

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi,
burhanettin5059@gmail.com | ORCID: 0000-0003-3991-3619

Makale Bilgisi/Article Information**Makale Türü/Article Types:** Kitap Tanıtımı/Book Review**Geliş Tarihi/Received:** 12 Eylül/September 2022**Kabul Tarihi/Accepted:** 12 Eylül/September 2022**Yayın Tarihi/Published:** 01 Ekim/October 2022**Yayın Sezonu/Pub Date Season:** Ekim/October**Cilt/Volume:** 25 **Sayı/Issue:** 50 **Sayfa/Pages:** 183-188

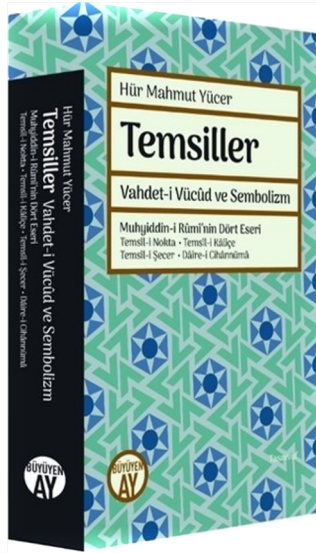
Atıf/Cite as: Gülaçar, Burhanettin. "Temsiller: Vahdet-i Vücûd ve Sembolizm, Muhyiddin-i Rûmî'nin Dört Eseri; Temsil-i Nokta, Temsil-i Şeşer, Temsil-i Kâlîçe ve Daire-i Cihannuma". Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi-Tasavvuf Scientific and Academic Research Journal 25/50 (October 2022): 183-188.

İntihal/Plagiarism: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

Yayıncı/Published by: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi/İstanbul Sabahattin Zaim University.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Burhanettin Gülaçar).

Temsiller: Vahdet-i Vücûd ve Sembolizm
Muhyiddin-i Rûmî'nin Dört Eseri; Temsil-i Nokta,
Temsil-i Şeçer, Temsil-i Kâliçe ve Daire-i Cihannuma
Hür Mahmut Yücer, BÜYÜYENAY Yayınları İstanbul, Mayıs 2019
(479 Sayfa)

İlim bir nokta idi onu cahiller çoğalttı. (Hz. Ali, syf. 75)

Tanıtımına konu eserin önemli bir kısmı, aslında başka bir kitabın tanıtımı mahiyetindedir. Kitabın birinci kısmında tasavvufta kullanılan semboller, vahdet-i vücûd ve sembolizm ile ilgili bilgilere yer verilmekte, ikinci kısmında ise Muhyiddin-i Rûmî'nin *Temsilat* diye adlandırdığı *Temsil-i Nokta*, *Temsil-i Şeşer*, *Temsil-i Kâliçe ve Daire-i Cihannuma* kitabı yer almaktadır. Eserin müellifi Hür Mahmut Yücer, *Temsiller* kitabının yanı sıra *19. Asırda Osmanlı Toplumunda Tasavvuf*, *Şeyh Sa'deddin Cebavi ve Sa'adilik*, *Tarikatlarda Evrad Literatürü* kitaplarının yazarıdır. Yazarın tasavvuf tarihi, tasavvuf düşüncesi ve Türk toplum yapısı alanlarında çeşitli makale ve makale çevirisi çalışmaları bulunmaktadır.

Eser ismini, Muhyiddin-i Rûmî'nin *Temsilat* diye adlandırdığı dört kitabından almaktadır. Şeyh Muhyiddin-i Rûmî Edirne'de Halvetiyye Tarikatı şeyhi olan Bâyezid-i Rûmî'nin halifesidir. Yazar, kaynaklarda Muhyiddin-i Rûmî ile ilgili çok fazla bilginin yer almadığını belirtmektedir. Müellif daha sonra Muhyiddin-i Rûmî'nin eserleri ve buldukları kütüphaneleri detaylı bir şekilde işlemektedir. Eserlerinden ulaşılabilenlerinin *Devairü'l Maârif* ve *Temsilat* diye adlandırdığı dört kitabın olduğu belirtilmektedir.

Eserin giriş bölümünde, sembollerin işlevi ve kullanım alanlarıyla ilgili kısa bir bilgi verilmiştir. Sembollerin mücerred gerçekliği müşahhas göstergeler vasıtasıyla insan idrakine yakınlaştırılması hedeflendiği ifade edilmektedir (s.11). Sembollerin İslamiyet'te olduğu gibi diğer dinlerde de kullanıldığı, İslami ilimler arasında ise en çok tasavvufi sahada kullanıldığı ifade edilmektedir. Kitabın devamında ilk tecelli eden şeyin ne olduğu ile ilgili Muhyi'nin görüşlerine yer verilmiştir. Muhyi'nin hadislerin ışığında ilk tecelli eden şeyin kalem, aklı-ı evvel, ay, arş, kürsi ve ruhu'l-ervah olduğu belirtilmiştir. Muhyi'nin bunlarla ilgili açıklamalarından anlaşıldığı üzere bunların nihayetinde dayandığı nokta, Hakikat-ı Muhammedî'dir.

Kitap için önemli sayılabilecek ama pek hacimli olmayan vahdet-i vücûd ve sembolizm arasındaki ilişki işlenmiştir. İbn-i Arabî'nin vahdet-i vücûdu açıklamak için ışık, harf ve ayna sembollerini kullandığı alıntılar yapılmak suretiyle açıklanmıştır. Ayniyet ve gayriyet konusunun özellikle ayna sembolünün kullanılarak anlatılmaya çalışıldığı kitabın üzerinde durduğu diğer bir konudur. Özetle, görüntünün ayna olmadan ortaya çıkamayacağı, aynadaki görüntü ile kişinin tamamen aynı olmadığı gibi ondan bağımsız da olmadığı, ayna üzerinde görüntü olmasa bile aynanın

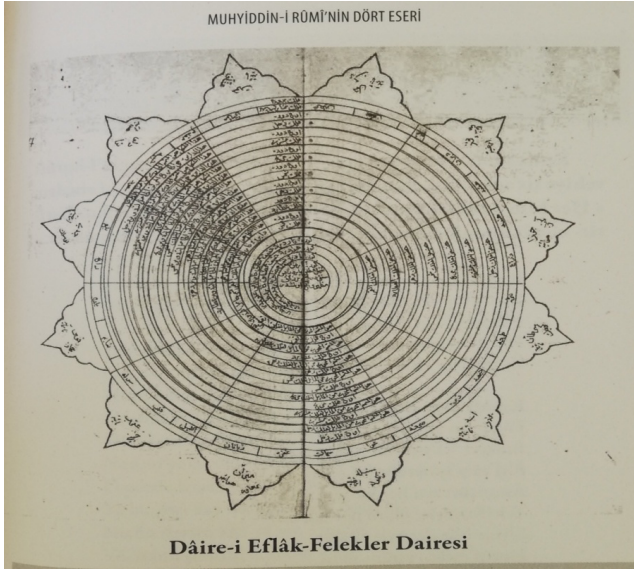
vücudunun devam ettiği şeklinde açıklamayla İbni-i Arabi'nin ayna metaforu görüşü açıklanmıştır.

Eserde, tasavvufta kullanılan bazı semboller işlenmiştir. Buna göre şahadet ve gayb âlemini açıklamak için gölge sembolizmi, Allah'ın rahmetini ve tevhidi açıklamak için nur/ışık sembolizmi, hakiki Bir'in çokluk şeklinde tezahürünü açıklamak için renk sembolizmi, aklı-ı kül ve nefs-i küll hakikatini açıklamak için Âdem ve Havva sembolleri, akıl ve nefis arasındaki ilişkiyi açıklamak için kuş sembolü, Allah'ın sanatlı yaratıcılığını anlatmak için halı sembolü kullanılmıştır. Bunun dışında nokta ve ağaç sembolleri ile ilgili de özet bir bilgi verilmiştir.

Kitap, tasavvufta işlenen semboller ile ilgili nitelikli bilgiler vermesi hasebiyle konuya ilgi duyan akademik çevre ve genel okuyucu kitlesi için önemli bir kaynak görevi görmektedir. Eserde genel olarak akıcı bir dil kullanılmıştır. Bazı terkip ve metinlerin izahı eserin hedef kitlesini genişletmiştir. Kitaptaki konuların işlenişinde tam bir harmoninin yakalandığı söylenemez. Fakat konular arasındaki bu dağınıklık kitabın anlaşılmasında ve verilen mesajın yerini bulması noktasında engel teşkil etmemektedir. Kitabın hacimce önemli bir kısmını Muhyiddin-i Rûmi'nin yukarıda bahsettiğimiz dört eseri oluşturmaktadır. Biz, sırasıyla bu eserlerin kısaca içeriğinden ve yapısından bahsetmekle yetineceğiz.

1. Temsil-i Nokta (Nokta Sembolü)

Eser, geometrik açıdan oldukça düzgün 6 şekil, 20 kaside, çeşitli rubailer, nazımlar ve düzyazı şeklinde açıklamalardan oluşmaktadır. Muhyi, nokta metaforunu açıklamak için; ayet, hadis ve Hz. Ali'den alıntılar yapmaktadır. Hz. Ali'ye isnad edilen "İlim bir nokta idi onu cahiller çoğalttı." şeklindeki sözünü detaylı bir şekilde işlemiştir. Muhyi her bir harfin dini bir terimi ifade ettiğini uzun bir kaside ile anlatmaktadır. Muhyi, zaman zaman Hz. Peygamber'den (s.a.) nakillerde bulunmaktadır. Yücer, hadislerin sıhhati hususunda da bilgi vermektedir.

2. Temsil-i Kâliçe (Halı Sembolü)

Eser çeşitli kaside, rubai, nazım ve düzyazı şeklinde açıklamalardan oluşmaktadır. Bu eserde Muhyi kendisine mi ait yoksa alıntı mı olduğu pek anlaşılmayan çok fazla sayıda Farsça rubai ve manzumeler aktarmaktadır. Yücer'in ifade ettiğine göre halı temsili müstakil bir eser olarak ilk kullanan kişi Muhyiddin-i Rûmî'dir. Muhyi yünün zat mertebesi, nukûşun ise esma ve sıfat mertebesi olduğunu ifade etmektedir. Halının özünde yün olduğunu fakat bakıldığında yünden daha fazla bir şey görüldüğünü ifade etmektedir. Bu eserde zikir konusu özellikle de cehri zikir konusu detaylı bir şekilde ele alınmakta, bununla ilgili âyet, hadis ve tasavvuf büyüklerinin sözleri kullanılmaktadır. Bu eserde, halı sembolizminin yüzeysel ele alınması daha çok zikir, ilim ve ahlâk gibi konular üzerinde durulmaktadır.

3. Temsil-i Şecer (Ağaç Sembolü)

Diğer iki eserde olduğu gibi bu eser de şiir ve düzyazıdan oluşmaktadır. Fakat bu eserde geçen daire sayısı 11'dir ve her bir dairenin müstakil bir ismi olup çeşitli konuları ele almaktadır. Bu eserde Muhyi ağaç yaprak ve tohum metaforlarını kullanmaktadır. Ona göre tohum toprağa ekilmediğinde nasıl ziyân oluyorsa bir mürşid-i kâmilin

